

Omskakande konstupplevelse om kroppen

En av de mest omskakande konstupplevelser jag varit med om var på utställningen »The sensation« 1997 på Royal Academy of Arts i London. I en av de första salarna möttes jag av en byst, ett rött huvud placerat i en monter i ögonhöjd. Vid en närmare granskning var huvudet format efter konstnären Marc Quinns anletsdrag, och skulpturen var gjuten i blod. Quinn hade under tio månaders tid låtit avvara fem liter av sitt eget blod för att kunna göra skulpturen »Self«. Montern fungerade som en frys och endast med elektricitet kunde Marc Quinns huvud behålla sin form.

Marc Quinn är född 1964 i London och tillhör den generation unga brittiska konstnärer som lanserades hårt på 1990-talet under gruppnamnet Young British Artists, YBA. Det var en samling konstnärer som arbetade med måleri, skulptur, konceptuell konst och installationer. YBA lanserades av reklamgurun Charles Saatchi och dennes galleri i början av 1990-talet, och de utmärkande dragen i deras sensationella konst var en vilja att chockera med material, motiv och innehåll. När Royal Academy of Arts, känd för sin tungt konservativa inställning till konst, visade Saatchis privata samling av YBA blev de unga brittiska konstnärerna en del av etablissemangen. Utställningen »The sensation« vandrade vidare till Berlin och New York och lyckades skapa enorma rubriker även där. Som en följd av debaclet i New York, om de deltagande verkens konstnärliga förtjänster, ställde Australien hastigt in planerna på att visa »The sensation«. Young British Artists blev ett begrepp att förhålla sig till, antingen som exempel på exceptionell smaklöshet eller som något nytt och omvälvande i den annars så stillsamma brittiska konsten.

Trots att det mediala intresset för de numera medelålders brittiska konstnärerna har svalnat har Marc Quinn fortsatt och blivit än mer tydlig i sitt sätt att närma sig frågor om kroppen och dess kulturella roll. Quinn har beskrivit ett besök på British Museum, där han noterade hur besökarna beundrade marmorskulpturer som ofta saknade både armar och ben. Tanken slog honom att vi snarare skulle drabbas av medlidande än beundran om en levande människa utan armar och ben gjorde entré i utställningsrummet. Vår uppfattning om vad som är vackert eller beklagansvärt skiljer sig beroende på om vi betraktar trasiga grekiska skulpturer (stor konst), eller levande människor som fötts utan armar och ben (offer för trista omständigheter). De människor som saknar en eller ett par extremiteter tillhör således det andra; det som vi med alla kroppsdelar i behåll beskriver som det avvikande utifrån vår egen kropps normalitet.

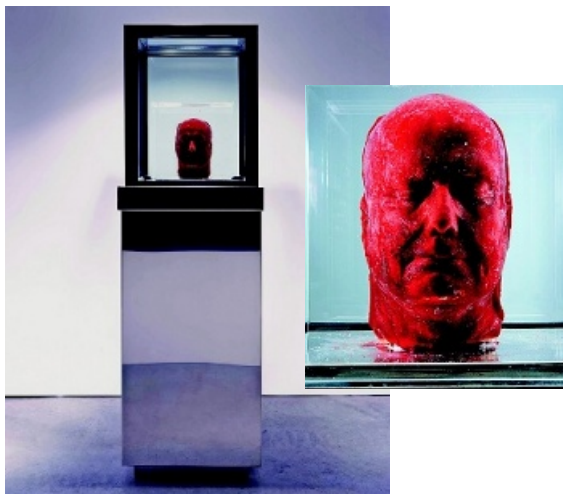
I en serie verk som Quinn producerade mellan 1999 och 2001 med titeln »The complete marbles« får vi ta del av skulpturer som föreställer vanliga nakna männi-

ALISON LAPPER PREGNANT, 2005. Marc Quinns marmorstaty av Alison Lapper, en vardagshjältinna, står mitt på Trafalgar Square i London.

© konstnären.

Foto: Marc Quinn
Studio Courtesy Jay Jopling/White Cube (London)

SELF,
2001. Skulptur
gjord av konst-
närens blod i en
frysmonter av
rostfritt stål.

© konstnären.

Foto: Stephen White
Courtesy Jay Jop-
ling/White Cube (Lon-
don)

skor men med olika fysiska funktionshinder. Quinn sökte efter människor som saknade en eller ett par kroppsdelar, antingen sedan födseln eller som följd av en olycka. Han lät göra avgjutningar och anlidade sedan italienska hantverkare för att skapa skinande vita marmorskulpturer av deras fragmenterade kroppar. En av de utvalda modellerna var Tom Yendell, en något knubbig man utan armar men stabilt stående på kobenta ben, vilka håller upp hans lätt rundade buk. Ytterligare en modell för »The complete marbles« var Stuart Penn, som inför avgjutningen intagit en atletisk position där det förefaller som om han är på väg att svinga sig framåt. Stuart står på sitt vänstra normallånga ben, men foten, som balanserar hela kroppen, är en stump. Det högra benet, som pekar ut i luften, slutar vid knäet, och medan den högra armen är intakt slutar den vänstra armen strax nedanför armbågen. Kanske har han just kastat iväg en diskus och försöker hålla balansen för att inte trilla över den linje på marken som skulle kunna innebära en diskvalificering i de olympiska spelen. Det faktum att Quinn använt sig av marmor och placerat sina skulpturer på socklar infriar våra förväntningar på hur klassisk västerländsk konsthistoria kännetecknas enligt den grekiska och romerska epoken. I fallet med den atletiske Stuart Penn lät Quinn placera denna för oss samtida fragmenterade kropp i en utställningssal med en samling andra, långt äldre, skulpturer som söndrats av tidens tand. Trots de synliga likheterna mellan Quinns skulpturer och de från det antika Grekland är det våra fördomar om det fulländade kontra det vanskapta som konstnären ifrågasätter. Titeln »The complete marbles« berättar för oss att dessa marmorskulpturer är kompletta. Marc Quinn menar att trots att Tom Yendells och Stuart Penns kroppar är fragmenterade innebär det inte att de som människor skulle sakna fulländning. Den antika skulpturen, däremot, är idag endast en spillra av vad den en gång var. Den är inte längre ett exempel på fulländning eftersom den saknar en eller flera elementära kroppsdelar, och därmed kan den antika skulpturen inte längre manifesteras den ideala människokroppen. Den antika skulpturen kan som mest påminna oss om forna tiders ideal, och gentemot detta ideal kan konstnärer som Quinn belysa vår tids tankar och förutfattade meningar om vad som är en normal eller en avvikande kropp.

Som en höjdpunkt i sitt arbete med »The complete marbles« producerade Quinn en skulptur för det offentliga rummet. Konstnären utgick ifrån de många offentliga minnes-

STUART PENN,

2000, marmor.

©konstnären.

Foto: Attilio Manazano
Courtesy White
Cube/Jay Jopling

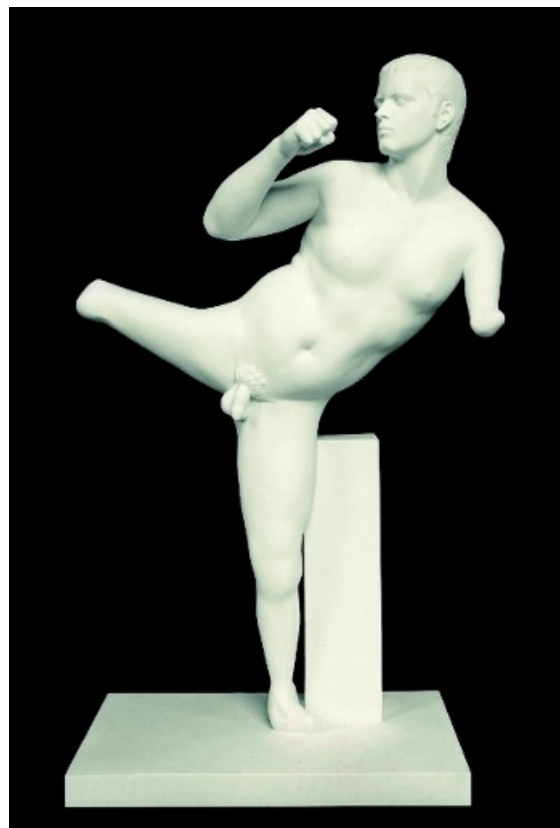

TOM YENDELL,

2000. Marmor.

©konstnären.

Foto: Stephen White
Courtesy White
Cube/Jay Jopling

skulpturer som utförts i marmor. Ofta gestaltar dessa en framgångsrik man i en handlingskraftig pose med en okuvlig blick. För att förändra denna stereotypa offentliga konst lät Quinn göra en skulptur av vännen och konstnären Alison Lapper år 2000. I stället för att hjälteförklara någon som erövrat världen ville Quinn synliggöra samtidens vardagshjärlar, som försöker leva fullständiga liv trots uppenbara svårigheter. Alison Lapper saknar armar och har endast mycket korta ben till följd av neurosedynskador, men var vid tillfället för avgjutningen av hennes kropp gravid i åttonde månaden. Den stolta blivande modern tronar i jätteformat på en 3,5 meter hög sockel och finns att beskåda, sedan 2005, mitt på Trafalgar Square i London. Alison Lapper är en hjältinna och alls inget offer, som den traditionella skildringen av det avvikande skulle ha demonstrerat. Lappers skinande vita marmorkropp skiljer sig således från andra offentliga skulpturer; att en kvinna med funktionshinder sitter staty i det offentliga rummet hör nämligen till ovanligheterna. I konsthistorien och i vetenskapen tillhör den ideala kroppen en man. Manskroppen får representera människan som sådan. Det är den absoluta kroppen – Guds avbild, själ och intellekt. Den klassiska antika manskroppen, som så ofta står staty, är hela mänsklighetens ideal. Från detta ideal skiljer sig skulpturen av Lapper avsevärt. I stället för att visa en passiv kvinna i tillbakalutad ställning, som ett sexualiserat objekt, upphöjer konstnären en kvinna som trots sina fysiska funktionshinder framhäver sitt havande tillstånd. Att hon är vid liv när skulpturen gjuts, liksom att hon inte utfört en heroisk handling i traditionell mening – som att vinna ett krig eller bli en ärad skald – är även det något annorlunda. Det som Quinn försöker säga oss är att detta är en skulptur för framtiden.

Alison Lapper som »sitter i väntans tider« låter oss förstå att det finns en fortsättning. I stället för att

framställa en skulptur som får oss att minnas utför Quinn en skulptur som får oss att hoppas.

Ett senare verk, som på ett sätt påminner om det inledande frusna självporträttet »Self«, är en liten 1,2 karats gul diamant med titeln »At last I'm perfect« (Diamond sculpture) 2002. Som titeln antyder har Marc Quinn i den stelnade formen även diamant äntligen uppnått ett tillstånd av perfektion. Genom att låta ett laboratorium framställa en syntetisk diamant av hår som en gång tillhört honom lyckas Quinn föreviga sig själv i ett glamoröst självporträtt i kol. Kolatomerna i håret blev genom laboratoriets upphettningsprocess förvandlade till den lilla gula diamanten. Att Quinn på detta sätt »fryser« ett antal av sina kolatomer till en beständig diamant innebär att han bryter kolatomernas naturliga kretslopp. När vi dör frigörs som bekant kolatomer vid förruttnelse eller vid uppeldning, och kolatomerna återgår till kolcykeln. Titeln »At last I'm perfect« är minst sagt gäckande, eftersom Quinn i form av en diamant har uppnått den typ av perfektion som är oföränderlig och absolut. Detta oföränderliga tillstånd, om än i form av en gnistrande diamant, är att likna vid döden. Inte helt oväntat finns det begravningsbyråer i USA som sedan en tid tagit emot specifika önskemål från kunder med nyss bortgångna anhöriga. I stället för att begrava eller kremdera den bortgångna erbjuder kunderna alternativet att förvandla den kära till en diamant, som kan infogas i ett vackert smycke att bäras när andan faller på. Döden blir lite mindre avskräckande om den anhörige placeras som solitär i en ring på en armlängds avstånd, som man kan stryka över med fingret eller kanske tala till. Den gnistrande diamanten är beviset för att den kära fortfarande finns i livet.

I Marc Quinns senaste arbeten, från 2005, med titeln »Chemical life support«, har konstnären närmast sig de människor som är beroende av läkemedel för att hålla sig vid liv. Konstnären har producerat skulpturer som är lika vita och glänsande som »The complete marbles«, men de är inte skulpterade i marmor utan i vit polymervax. Hos modellernas nakna kroppar, även denna gång med utgångspunkt i verkliga personer, finns inga synbara tecken på att de skulle vara sjuka och därmed avvikande från det normala. Det finns således inte heller något i deras yttre som avslöjar vilken sjukdom de lider av. Quinn har låtit gjuta av sina

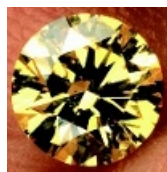
**SILVIA
PETRETTI
-SUSTIVA,
TENOFIVIR, 3TC
(HIV),**

**2005. Liggande
staty gjord av
polymervax och
läkemedel.**

©konstnären.

Foto: Stephen White
Courtesy Jay Jopling/
White Cube (London)

modeller i naturlig storlek i en blandning av vax och den eller de mediciner som personen ifråga är beroende av. Carl Whittaker till exempel har genomgått en hjärttransplantation, och i hans skulptur återfinns de läkemedel som ska hindra hans kropp från att stöta bort det nya organet. Nicholas Grogan lider av diabetes, och därför har konstnären blandat vaxet med insulin. Ett tredje exempel är Silvia Petretti, som är HIV-positiv, vars skulptur innehåller bromsmediciner. Skulpturerna har placerats på golvet, och enligt Quinn ser de ut att sväva strax ovanför golvytan eftersom socklar saknas. Det svävande tillståndet kan också minna om den skörhet som präglar dessa människors liv om de inte tar sina mediciner.

**AT LAST I'M
PERFECT,**

**2002. En 1,2 karats
gul diamant
gjord av kolatomer
från konstnärens
hår.**

Foto: Marc Quinn Studio
Courtesy Jay Jopling/
White Cube (London)

I Marc Quinns arbeten »The complete marbles« och »Chemical life support« får vi ta del av det utanförskap som präglar många människors liv. Ett utanförskap som den rådande normen ser till att bekräfta för att behålla sin egen normalitet. Det sätt på vilket Quinn belyser alternativen till normen är dock subtilt. Om vi inte känner till den konsthistoriska referensen med de fragmenterade kropparna i »The complete marbles« framstår Quinns skulpturer som några i raden av gamla greker. Eller uppfattar vi inte beståndsdelarna i »Chemical life support« är dessa stillsamma figurer möjligtvis exempel på vilande människor i en alltmer hektisk tid. Verket »At last I'm perfect« är en något syrlig kommentar till vår värld av självförverkligande individualister, där strävan efter perfektion förmår oss att jaga efter alla möjliga medel som kan föra oss närmare målet. Att ordet »diamant«, från grekiskans adamas, betyder »oövervinnelig« förstärker det paradoxala i Quinns verk, eftersom det tycks som om det är först i mötet med döden som vi blir oövervinneliga och fulländade. Quinns »Self« är allt annat än fulländad, eftersom skulpturen är beroende av livsuppehållande vård i form av elektricitet för att alls finnas till. Trots att »Self« i sitt frysta tillstånd ser allt annat än levande ut har Marc Quinn beskrivit verket som en skulpturens metafor för livets förgänglighet; det som har form kan på ett ögonblick bli formlöst.

Jennie Fahlström

fil mag i konstvetenskap
jennie.fahlstrom@tele.2